

розвиток особистісних якостей, необхідних для роботи з дітьми з особливим освітніми потребами.

Література

1. Боровцова Л. Пути повышения квалификации и профессионального мастерства учителя-логопеда ДОУ // Дошкольное воспитание. – 2008. – № 2. – С. 93.
2. Савенкова Л. Комунікативність учителя//Початкова шк. – 1998. – № 8. – С. 49-51.
3. Скворцова С. О. Професійна компетентність вчителя: зміст поняття / С. О. Скворцова // Наука і освіта. – 2009. – № 4. – С. 93–94.
4. Сергієнко Н. Ф. Професійна компетентність сучасного вчителя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://images/content/nashi_vydanya...upr

УДК 377.34

Андрійчук І. П.

кандидат психологічних наук,
доцент кафедри практичної психології
Тернопільського національного педагогічного
університету ім. В. Гнатюка,
ivanna.andriychuk@gmail.com

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ДИВЕРГЕНТНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства характерним є достатньо динамічне зростання знань у всіх сферах людського життя, що вимагає застосування нових підходів до їх усвідомлення, засвоєння та ефективного використання, і полягає у переосмисленні ролі підготовки фахівців сучасного покоління. Саме розвиток творчого мислення допомагає вдосконалити будь-яку діяльність, знаходити вихід з будь-якої ситуації, дає можливість самовдосконалюватись, а отже, і досягати високих результатів у своїй професійній діяльності та житті.

Одну з найважливіших ролей у формуванні, розвитку й реалізації інтелектуального капіталу відіграє вищий навчальний заклад, який безпосередньо формує людський капітал суспільства. Його головне завдання – підготувати фахівців, здатних і бажаючих створювати й сприймати зміни й нововведення. Саме здатність ефективно продукувати нові найсучасніші знання і доносити їх до споживачів (студентів та слухачів), формувати нові генерації висококваліфікованих фахівців і адаптувати їх до мінливих вимог ринку визначають конкурентоспроможність національної системи освіти і конкретних вищих навчальних закладів.

У динамічному світі, що пред'являє неабиякі вимоги до сучасних освітніх закладів, з'являється немало педагогічних інновацій, що створюють можливості для якісних перетворень в їх діяльності. У плануванні професійного та життєвого шляху звертає на себе увагу творчий аспект.

Предметом дослідження українських і зарубіжних учених стали

психологічні теорії професійного розвитку (Е. Берн, Д. Сьюпер, Дж. Голланд, Е. Еріксон, Е. Гінзберг, Є. Клімов та ін.); концептуальні положення визначення особистісних структур, що забезпечують готовність і виступають механізмами процесу самореалізації майбутнього педагога та створення умов для його творчої самореалізації (Л. Ведернікова, Т. Гура, К. Дурай-Новакова, С. Максименко, В. Осьодло та ін.).

Мета роботи полягає у розкритті на основі аналізу психолого-педагогічної літератури сутності дивергентного мислення та виокремленні напрямків роботи щодо розвитку творчого мислення майбутніх педагогів на етапі підготовки у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу дослідження. В уявленні людини не існує готової моделі професійного та життєвого шляху, вона змушена діяти без опори на досвід чи приклади, тому що соціально-економічні умови та засоби досягнення цілей завжди унікальні, певного алгоритму дій щодо реалізації професійних планів не існує взагалі. Однак розв'язання завдань, пов'язаних із плануванням кар'єри та професійної самореалізації, можливе через розвиток усвідомлення особистісного ставлення до себе, до професійної діяльності, вміння розробляти альтернативні професійні сценарії, підвищення професійної активності, посилення «авторства» свого професійного життя, визначення нового сенсу професійної діяльності, узгодження амбівалентних відношень та установок, передбачення можливих труднощів.

На думку А. А. Реана, Н. В. Бордовської, С. І. Розума, мислення – це соціально зумовлений, нерозривно пов'язаний з мовою пізнавальний процес, який характеризується узагальненим та опосередкованим відображенням зв'язків і відношень між об'єктами оточуючої дійсності. Л. Д. Столяренко, С. І. Самигін, вважають, що мислення – це найбільш узагальнена форма психічного відображення, яка встановлює взаємозв'язок між пізнавальними об'єктами.

Творче мислення є багатоступеневим процесом, який містить у собі постановку завдання, визначення того, що посідає важливе місце у цьому завданні, та знаходження нового шляху вирішення проблеми. Д. Перкінс відзначав, що процес пошуку й відбору є обов'язковими компонентами творчості, а цими засобами ми користуємось і для вирішення повсякденних завдань [2].

Загальний аналіз свідчить, що викладач виступає основною дійовою особою технологічного процесу, організовує його, забезпечує конкретні практичні взаємодії зі студентами, включає їх в справжню систему цінностей, посилює мотиваційну підтримку студентам, активізує їх творчий потенціал (А. К. Маркова, Г. Е. Муравйова та ін.) [1, с. 35-39]. Разом із правильним вибором засобів навчання необхідною умовою для ефективного формування творчого мислення у студентів є вміння викладача поєднувати різні методи навчання і дотримання його принципів. Володіння сучасними методами навчання (інформаційно-презентативними, алгоритмічно-дієвими, самостійно-пошуковими) є складовою психолого-педагогічної компетентності викладача вищої школи.

Першочергове місце посідає стиль спілкування між викладачем і студентами у процесі формування творчого мислення, а саме, на нашу думку: діалогізація освітнього середовища, реалізація суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладачів і студентів у практиці навчально-виховного процесу. Важливо, щоб морально-психологічний клімат у колективі студентів був спрямований на створення творчої атмосфери, усунення творчо пригнічених факторів і підтримку ініціативи студентів. Подібна психологічна атмосфера характеризується залученням всіх студентів у творчий процес, свободою від стереотипів, неконформністю суджень, ініціативністю і самостійністю студентів, їх інтересом та готовністю до творчої професійної діяльності. Для цього викладач повинен забезпечити взаємоповагу, опору на сильні сторони студентів, враховувати їх індивідуальні особливості, організувати навчальний процес в дусі співтворчості та небайдужого ставлення до успіху всіх і кожного.

Важливу роль відіграє матеріально-технічна база вишу, у якому навчаються студенти. В основі будь-яких професійно значущих якостей, будь-яких умінь і навичок лежать знання. Засвоєння необхідних знань студентами – найважливіше завдання освітнього процесу. Для отримання достатнього обсягу знань студенти повинні не тільки мати інтерес до навчальної праці та навички самостійної навчально-дослідницької діяльності, а й мати відповідні можливості. Це і літературний фонд, і комп'ютерне забезпечення, можливість користуватися інформаційними базами даних мережі Інтернет, і доступ до культурних цінностей суспільства. Цінним аспектом у розвитку творчого мислення є організація самостійної роботи студентів над собою, зокрема індивідуальні навчально-дослідні завдання, наукові (курсіві, дипломні) та інші дослідження за інтересами.

Висновки. Підводячи підсумок, слід зазначити, що творча активність студентів підвищується, коли викладач виявляє власну креативність. У процесі навчання він повинен створювати такий психологічний мікроклімат у колективі, у якому студенти відчували б себе вільно, справедливо, не боялися проявляти ініціативу. Для створення творчої атмосфери необхідно забезпечувати дух змагання, підкреслювати безумовну цінність кожного студента, а також цінність їх творчих ідей. Активність, ініціатива й творчий пошук майбутніх педагогів – необхідна умова формування творчої особистості та шлях до особистісної та професійної самореалізації.

Література

1. Артюшина М. В., Котикова О. М., Романова Г. М. Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у вищій школі: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2007. 528 с.
2. Perkins D. N. Creativity and the quest for mechanism. In R. J. Sternberg
E. E. Smith (Eds.). Psychology of human thought. New York, 1988. 256 p.